

Massimo Passamani

Bez polaganja računa

1995-96

„Ruža je bez zašto;
cvijeta zato što cvijeta,
o sebi ne brine,
ne pita
gleda li je netko.”

Angelus Silesius, *Kerubinski putnik*

Nihil sine ratione. Ništa nije bez razloga. To oduvijek tvrdi filozofska misao, uz čvrstu podlogu zdravog razuma. Poistovjećivanje bitka i razloga kaže da svako biće ima svoj cilj i da samo kroz realizaciju navedenoga cilja ono pronalazi razlog svoga postojanja, razlog o kojem možemo i moramo *polagati račune*. To „polaganje računa” znači da je svako biće izračunljivo, mjerljivo. Život pojedinca ne predstavlja izuzetak.

Naravno, s promjenom poimanja razloga mijenja se i cilj postojanja, kao što se mijenjaju i kriteriji na temelju kojih se određuje tko se i što, svaki put, udaljava od rečenog cilja ili pak proturječi navedenom razlogu. Sve ono što se smatra mahnitim, kriminalnim, neprirodnim ili neljudskim je zapravo sve što predstavlja negaciju razloga i cilja, budući da su ovi potonji modeli pojedincu nametnuti. Ti se modeli opravdavaju u ime onoga što se prikazuje kao zajednički element, kao sveopća bit. Ako je Bog zajednička značajka koja nas povezuje onda će čovjekov cilj biti izvršenje božje volje. Ako je pak ona smještena u prirodne zakone, njegov se zadatak sastoji od realizacije planova svojstvenih prirodi. Dakle, kao što je razum univerzalno načelo, tako je čovjeku cilj da ne proturječi principu racionalnosti. A model čovjeka kao društvenog bića, kao političke životinje na koncu će nametnuti zadaću poštivanja društvenih normi i političkih diktata.

S promjenom načela mijenja se i moral. Ali nebo na koje se poziva je uvijek isto. Svaki cilj, bila čak i sloboda, nalaže svete dužnosti i zahtjeva požrtvornosti. I sam „ljudski čovjek” je misija, bit koju treba ostvariti; moralistička tautologija koja povlači za sobom svoje sudove i svoja izopćenja (nije slučajnost, na primjer, što se na njemačkom „ne-čovjek” i „čudovište” izražavaju istom riječju: *unmensch*). U ime Ljudskih prava izrabljivani su, a i dalje se izrabljuju, ljudi.

Spaljivanje ateista, neodobravanja homoseksualnosti i incesta, segregacija „mahnitih” i zatočenja kriminalaca samo su različiti načini integracije i gušenja osoba koje prelaze granice određene normama, propise dobrog. Vrijednost pojedinaca se mjeri samo na osnovu njegovog stupnja prihvaćanja cilja kojemu je podčinjena njihova egzistencija.

Mada mnogi, često i uz zgražanje, kritiziraju prisilnost kazne ili nasilnost prinudnog uklapanja, iznimno rijetki radikalno negiraju sam pojam *dužnosti*, pošto su ovi elementi samo njene nužne posljedice. Naime, vlast je samo *posrednik* između cilja i pojedinaca pozvanih na njegovo izvršavanje.

Naravno, anarhisti ne priznaju vjerska pravila, svetost državnih zapovijesti ili poimanje povijesti kroz načelo svrhovitosti. Međutim, ipak nastavljamo vjerovati kako postoje prirodna prava (*ljudi se rađaju slobodni i jednaki*) nasuprot zakonskih (vječni konflikt između *phîsis* i *nómos*), i da zato možemo ustati protiv drugih u ime prvih. Da, *u ime*, to jest odnoseći se uvijek na nešto izvan nas, što nas nadilazi, što bi na neki način opravdalo naše izbore. Nije bitno da li je riječ o Bogu, zajednici, državi, prirodi. Bitna je činjenica da opstaju zadate i prepoznatljive vrijednosti koje treba samo primijeniti. I tako život postaje običan *marš*, trijumfalan ili rezigniran, prema dobrome.

Premda će zvučati kao neodgovorna *boutade*, vjerujem da između sudbina rase, koju je propovijedao nacizam, slike o naravi koja stremlji slobodi i progresivnom diferenciranju, iz

slobodarske verzije jusnaturalizma¹, i anarhije, kao poretka prema kojem se povijest kreće, ne postoji neka *suštinske* razlika.

Njihov prostor je žrtvovanje, njihovo vrijeme budućnost.

U ovim shvaćanjima nema mjesta za samostalnost pojedinaca, za njihovu *neutemeljenu* individualnost. Zatvori, ludnice, demokratske terapije i ortopedski postupci su samo različiti načini na koji se jedna te ista vjera primjenjuje na model.

Na suprotnoj strani svega toga stoji život, shvaćen kao rasprostiranje *vlastitih* mogućnosti, kao otvoreno pitanje. Bez polaganja ili traženja *računa*, kao Silesiova ruža. Život koji svatko, oslobođen jamstava, igra do samoga kraja. Da bi mogli reći, kao Peter Altenberg: „I da čak padnem u bezdan, neka se onda barem smrskam u svoj bezdan!”.

I tko zna, možda uspijemo i zaplesati nad tim bezdanom.

¹ Teorija „prirodnog prava” (*lat.* ius naturae).

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

5. 09. 2012.

Massimo Passamani
Bez polaganja računa
1995-96

Naslov originala: *Senza rendere conto*, „Canenero”, Italia
S talijanskog prevela: Erika Preden

<http://anarhisticka-biblioteka.net>